

льних потребах та умовах. Ця складова передбачає збір даних та оцінку результатів заходів, що проводяться на території для повернення біженців. Моніторинг може включати збір та аналіз даних про кількість біженців, які повернулися на територію, та їх задоволення життям на цій території. Додатково можна проводити аналіз тенденцій розвитку економіки, зайнятості та освіти на території, а також вивчення думки громадськості щодо ефективності заходів, що вживаються. Оцінка результатів включає аналіз зібраних даних та визначення того, наскільки ефективними були заходи, що були проведені. Це може включати оцінку зростання економіки та зайнятості, рівня життя мешканців, кількості повернутих біженців та їх задоволення життям на території. Крім того, моніторинг та оцінка допомагає виявляти проблеми та недоліки в стратегії розвитку території, що потребують корекції та вдосконалення. За допомогою зібраних даних можна внести зміни до стратегії розвитку території та забезпечити відповідність її потребам та інтересам біженців.

Таким чином, маркетинг території може відігравати важливу роль у процесі повернення українських біженців. Аналіз території та розробка стратегії розвитку допоможуть залучити біженців, показати їм переваги і можливості повернення на рідну землю. Промоція території і партнерство зі зацікавленими сторонами також можуть допомогти залучити більше людей до процесу повернення та забезпечити їм необхідну підтримку. Нарешті, моніторинг та оцінка ефективності заходів допоможуть зрозуміти, які кроки були успішними, а які потребують корекції, та внести необхідні зміни для підвищення ефективності повернення біженців. В цілому, маркетинг території може бути важливим інструментом у здійсненні повернення біженців та забезпеченні їх успішної реінтеграції на рідній землі.

Література

1. Божкова В. В. Публічне управління та адміністрування територій: маркетинговий аспект. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. № 3. С. 49-59.
2. Денисенко Н. О. Маркетинговий аналіз та аудит території при обґрунтуванні проектних рішень. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2019. № 54. С. 212-224
3. Маланчук Л. О. Маркетинговий підхід в управлінні розвитком території. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 20. С. 121-124.

nadezda_pisarenko@ukr.net

Резніченко А. О.

аспірантка кафедри вищої математики

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Рвач А. М.

аспірант кафедри регіоналістики і туризму

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ПОВОЄННИЙ РОЗВИТОК ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті визначено, що українські регіони по-різному відчують гостроту воєнних подій. Одні з них опинилися в зоні бойових дій і в прифронтовій смузі, інші відіграють своєрідну транспортну роль, забезпечуючи економічні та логістичні потреби фронту, а треті виконують функцію глибокого тилу, водночас вирішуючи лівову частку проблем внутрішньо переміщених осіб і релокованого бізнесу. Після перемоги Україна зіткнеться із низкою проблем, які мають бути так чи інак-

ше вирішені. Однією з проблем стане демографічна ситуація у середині країни та відновлення промисловості, сприяння відновлення малого та середнього бізнесу, торгівлі, а також побудова нової житлової та громадської інфраструктури. Ці проблеми повинні вирішуватися паралельно.

Ключові слова: *торгово-економічні відносини; релокація; регіон; виробництво; торгівля.*

Повномасштабна військова агресія російської федерації спричинила широкі руйнування цивільної та стратегічної інфраструктури. Близько сотні тисяч зруйнованих будинків, у яких проживали громадяни, були знищені в результаті ведення військових дій на території України. Пошкоджень або знищення зазнали також логістичні центри, великі промислові об'єкти, об'єкти енергетичної інфраструктури, нафтобази, заводи і фабрики.

В умовах підвищеного ризику багато промисловців провели процедуру релокації підприємств на територію Західної України, як території, яка в теорії буде зазнавати менших втрат через обстріли ракетами дальньої дії по інфраструктурі, таким чином зменшуючи ризик втрати свого бізнесу в результаті військових дій. Політичні та стратегічні прорахунки російської федерації підводять нас до того, що військові дії закінчаться на користь України. Будь-яка війна завершується підписанням мирного договору. В таких умовах питання відбудови інфраструктури і відновлення економічної складової стає більш актуальним.

Проблемам стратегічного планування регіонального розвитку в Україні присвячені публікації таких авторів, як С. Біла, А. Бойко, З. Варналій, Н. Єфремова, Н. Ісаєва, С. Козловський, І. Островський, Н. Попадинець, О. Рудченко, Л. Хомич, В. Чужиков, І. Шаповалова, О. Шевченко, В. Шпильова та ін. Актуальні аспекти розвитку українських регіонів з огляду на перспективи європейської інтеграції та в контексті наближення нашої держави до ЄС досліджували В. Гоблик, Є. Кіш, М. Лендел, М. Мальський, А. Мокій, Н. Мікула, Н. Павліха, С. Писаренко, М. Янків та інші науковці.

Україна опинилася в самому епіцентрі подій глобальних трансформацій, оскільки повномасштабна військова агресія з боку Росії зробила нашу державу одним з головних учасників світової геополітики.

Варто зазначити, що українські регіони по-різному відчують гостроту нинішнього моменту. Одні з них опинилися в зоні бойових дій та в прифронтовій смузі, інші відіграють своєрідну транзитну роль, забезпечуючи економічні та логістичні потреби фронту, а треті виконують функцію глибокого тилу, водночас вирішуючи левову частку проблем внутрішньо переміщених осіб і релокованого бізнесу.

Західний регіон України належить саме до третього типу. Його економіка та інфраструктура найменше постраждали від військових дій. Проте кількість проблем, пов'язаних із глобальними ринковими трансформаціями та наслідками війни, є значною. Передусім це стосується адаптації місцевого бізнесу до умов воєнного стану. По-друге, регіон почав виконувати функцію транзитного хаба для товарів і послуг, а також для військової техніки, що надходить з-за кордону, і для вітчизняної продукції, яка відправляється на експорт. Крім того, всі області регіону сьогодні мають забезпечувати швидку переорієнтацію різних ланок своєї інфраструктури на обслуговування потреб внутрішньо переміщених осіб, а також на допомогу релокованому бізнесу.

Після перемоги Україна зіткнеться із низкою проблем, які мають бути так чи інакше вирішені. Однією з проблем стане демографічна ситуація в середині країни. На даний момент ми маємо близько 8 мільйонів внутрішньо-переміщених осіб та близько 12 мільйонів зовнішньо-переміщених осіб. Водночас, близько 5 мільйонів зовнішніх переселенців уже повернулося додому в Україну [1]. Населення є основним джерелом робочої сили. Після закінчення війни ми будемо мати дефіцит кваліфікованої робочої сили пов'язаних з оновленою номенклатурою затребуваних професій, серед яких будуть переважати архітектори, будівельники та спеціалісти в ІТ сфері.

Втім, одночасно в країні буде прослідковуватись високий рівень безробіття, який навіть після закінчення бойових дій буде спадати досить повільно. В складних реаліях повоєнної відбудови, яка буде відзначатися високим коефіцієнтом невизначеності, підхід до відбудови Української економіки та інфраструктури повинен бути виваженим і ретельно спланованим.

Якщо брати до ваги перелік країн, які пережили військові дії на своїй території, та оцінити їхній досвід по виходу із періоду економічної та соціальної рецесії, можна виділити три узагальнені фактори, які сприяли відбудові цих країн:

- фінансова підтримка в умовах значних руйнувань;
- економічні реформи;
- відновлення роботи приватного бізнесу, який має працювати в конкурентних умовах [2].

Варто відзначити, що перший фактор є визначальним і стимулює інші два. Міжнародна фінансова підтримка не буде мати того вирішального ефекту, якщо не будуть відбуватися економічні реформи всередині держави, а на бізнес буде відбуватися тиск зі сторони тієї ж держави. Як показує досвід, ліберальна економіка має більше тенденцій до свого росту, ніж економіка, яка контролюється державним впливом. Для коректного використання фінансів міжнародної допомоги варто використовувати державні програми по субсидюванню тих сфер, які зазнали значних руйнувань, щоб надати можливість підприємцям до швидкого відновлення своїх виробничих потужностей, або для побудови нових промислових зон. Використання грантового фінансування допоможе стимулювати державі ті виробничі сфери, які будуть являтися вирішальними у відновленні економіки.

Також як інструмент можна використати створення спеціальних економічних зон, які будуть вигідним капіталовкладенням для іноземних інвесторів. Подібні зони краще всього будуть функціонувати саме на територіях, де відбувалися активні бойові дії, а саме на півдні та сході України. Важливим внеском для відбудови України буде являтися пільгове кредитування від держав-партнерів і міжнародних економічних організацій. За умови дефіциту бюджету це допоможе втримати важливі соціальні програми та виплати державним інституціям. Міжнародні партнери будуть впливати на відбудову України у два підходи — регіональний і параметричний. Регіональний буде стосуватися окремих областей чи населених пунктів, відповідальність за відбудову яких на себе візьмуть держави-партнери. Параметричний підхід буде стосуватися окремих секторів економіки, але більшу увагу буде приділено енергоефективності [3].

Важливим компонентом відбудови буде являтися відновлення промислової виробничої сфери, яка буде націлена на виготовлення високотехнологічної продукції, а не сировинної, таким чином збільшуючи додану вартість, що в умовах відбудови і розвитку буде являтися ключовим фактором. Також варто відвести провідну роль для відновлення житлового фонду та громадської інфраструктури. Процес відновлення промисловості, сприяння відновлення малого та середнього бізнесу, торгівлі, а також побудова нової житлової та громадської інфраструктури повинні проходити паралельно один з одним. Дана концепція буде сприяти економічному зростанню, підвищення рівня життя, буде сприяти зменшенню рівня безробіття, позитивно впливаючи на зайнятість населення, а також допоможе Українській економіці як можна швидше повернутися на міжнародну економічну арену зі своєю власною продукцією.

Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проєкт Дія.Бізнес спільно з Advanter Group за підтримки Європейського Союзу та в межах Ініціативи для відновлення економіки, розвитку підприємництва та експорту України дослідили думку обласних військових адміністрацій та територіальних громад щодо стану та потреб бізнесу. Серед можливостей розвитку місцевого бізнесу важливим є підтримка експортерів та секторальних/кластерних об'єднань.

Серед необхідних інструментів підтримки експортерів найактуальнішими, з точки зору ОВА та громад, є:

- допомога в пошуках партнерів (для 84 % ОВА та 63 % громад);
- необхідність відкриття нових ринків (для 68 % ОВА та 43 % громад);
- просування бренду Trade with Ukraine/Made in Ukraine (для 58 % ОВА та 52 % громад);
- страхування та кредитування експортної діяльності (для 58 % ОВА, але не є пріоритетом для громад — 19 %);
- організація та співфінансування участі у торгових місцях та виставках (для 58 % ОВА, але не є пріоритетом для громад — 26 %);
- консультації щодо виходу на зовнішні ринки (для 58 % ОВА та 42 % громад);
- інформація й дослідження про зовнішні ринки (для 47 % ОВА та 37 % громад).
- для громад одним із пріоритетів також є — спрощення та пришвидшення митних процедур для експортних операцій (55 %) [4].

Висновок: Проведення відбудови буде супроводжуватись лібералізацією економіки, яка буде стимулюватися зобов'язаннями перед Європейським Союзом, як кандидата у члени до ЄС. Це стимулюватиме бізнес до активного ведення торгівлі переважно із Єврозоною. Ще до війни ЄС був головним економічним партнером України в міжнародній торговельній діяльності. Після закінчення війни і виконання всіх пунктів до вступу, це економічне партнерство вийде на новий рівень завдяки принципу зони вільної торгівлі. Міжнародна економічна допомога стане важливим стимулом для повернення України в міжнародні економічні відносини у повному обсязі, допоможе у відновленні зруйнованої інфраструктури, а також виведе Україну на новий рівень міжнародної економічної діяльності.

Література

1. Operational Data Portal / Ukraine Refugee Situation станом на 15.11.2022 р. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
2. Дяченко С. Як нам відбудувати Україну. Успішні світові кейси повоєнного відновлення / Дяченко С., Булана О. / Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/3493522-ak-nam-vidbuduvati-ukrainu-uspisni-svitovi-kejsi-povoennogo-vidnovlenna.html>
3. Войтюк Т. План відбудови України містить 24 томи. Що він передбачає / Войтюк Т. / Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/amp/256982-plan-vidbudovi-ukraini-mistit-24-tomi-so-vin-peredbacae/>
4. Центр розвитку інновацій. Відновлення економіки: стан і потреби бізнесу — оцінки ОВА та територіальних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15182>

oksanaromahova@gmail.com

Ромахова О. О.

кандидат економічних наук, доцент,

Науковий співробітник відділу проблем міжрегіонального співробітництва Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», Україна

ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ПЛАНУВАННЯ ПОВОЄННОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ОРДЛО

Анотація. У тезах подано обґрунтування необхідності розробки Плану повоєнної реінтеграції ОРДЛО. Визначено складові та проектних виконавців Плану, запропоновано підхід до календарного планування робіт.

Ключові слова: реінтеграція, візія, план, територія, ОРДЛО.